PWYLLGOR DATBLYGU ECONOMAIDD **EDC 15-01(p5)**

DYDDIAD: Dydd Gwener 16^{eg} Tachwedd 2001.
ADRODDIAD: Comisiynau Ffilm a'u rôl yn yr economi leol.

AWDUR: Comisiynydd Ffilm Gogledd Cymru

1. CYFLWYNIAD

1.1 Gwelwyd adfywiad cyffrous iawn yn niwydiant cynhyrchu ffilm a chyfryngau Prydain yn ystod y blynyddoedd diwethaf. Mae llwyddiant aruthrol ffilmiau fel "Four Weddings and a Funeral", "Notting Hill" a "The Full Monty" ynghyd â'r ffilmiau Cymreig a enwebwyd ar gyfer Osgar, "Hedd Wyn" a "Solomon a Gaynor" wedi cyfrannu tuag at hyn. Mae Prydain yn dangos i'r byd bod yr holl dalentau creadigol a thechnegol sydd gennym yn ein galluogi i gynhyrchu ffilmiau o'r ansawdd gorau posib.

1.2 Ac nid ffilmiau Prydeinig yn unig sy'n cael eu gwneud yn llwyddiannus ym Mhrydain. Mae rhai o ffilmiau mawr Hollywood e.e. Braveheart, Saving Private Ryan, First Knight, 101 Dalmatians a Harry Potter hefyd yn cael eu denu yma. Maent yn dod yma oherwydd y talentau technegol a'r cyfleusterau cynhyrchu toreithiog y gall Prydain eu darparu, ac oherwydd y lleoliadau ysblennydd sydd ar gael mewn gwahanol rannau o'r Deyrnas Unedig.

1.3 Ym mha bynnag ran o Brydain y mae gwneuthurwyr ffilmiau, tramor neu gartref, yn chwilio am leoliadau, criwiau a chyfleusterau, fe ddônt o hyd i Gomisiwn Ffilm lleol sy'n barod ac yn awyddus i helpu. Â chefnogaeth awdurdodau lleol craff ac asiantaethau menter a datblygiad, mae Comisiynau Ffilm yn ceisio denu cynhyrchiad i ardal a hwyluso'r gwaith saethu yn lleol. Mae presenoldeb Comisiwn yn sicrwydd mawr i unrhyw gynhyrchydd prysur sy'n chwilio am ffordd o leihau pwysau'r broses gynhyrchu.

1.4 Mae cynhyrchu ar gyfer ffilm a theledu yn fusnes byd-eang ac mae Prydain yn cystadlu â'r byd i gyd. Mae'r diwydiant yn werth dros £3 biliwn y flwyddyn yn y DU yn unig ac yn cynnig gwaith i filoedd o unigolion. Yn ystod y deng mlynedd diwethaf mae'r Comisiynau Ffilm wedi sefydlu eu hunain fel rhan hanfodol o fframwaith cynhyrchu Prydain. Cydnabuwyd hyn yn adroddiad y Llywodraeth, 'A Bigger Picture', trwy sicrhau cefnogaeth genedlaethol i'r rhwydwaith o

Gomisiynau Ffilm. Rhoddwyd sylw i weithgareddau Comisiynau Ffilm yng Nghymru gan y Cynulliad Cenedlaethol ar 16eg Mai 2000 yn y drafodaeth ar y diwydiant Ffilm a oedd yn cynnwys y gwelliant isod: ***Mae Gwelliant 6 'yn nodi pwysigrwydd sicrhau bod y tri Chomisiwn Ffilm rhanbarthol sydd yng Nghymru yn dal i gael eu hariannu'.***

Gwelliant 8: 'Cydnabod rôl bwysig y tri Chomisiwn Ffilm wrth hyrwyddo Cymru fel lleoliad ar gyfer cynhyrchu ffilmiau'.

2. CEFNDIR COMISIYNAU FFILM

2.1 Sefydlwyd un o'r Comisiynau Ffilm cyntaf yn Efrog Newydd yn fuan ar ôl yr Ail Ryfel Byd. Roedd cymaint o fynd ar gynhyrchu ffilmiau ar ôl y rhyfel, a chymaint o griwiau'n gweithio o amgylch y ddinas, fel bod y Maer wedi gorfod sefydlu swyddfa arbennig i reoli gweithgareddau gwneud ffilmiau a dosbarthu trwyddedau. Sylweddolwyd yn fuan bod ffilm nodwedd a oedd yn cael ei saethu ar leoliad yn dod â chyfran sylweddol o'i chyllideb gyda hi, a dechreuwyd sefydlu Comisiynau Ffilm yn yr Unol Daleithiau er mwyn ceisio denu cynyrchiadau o Hollywood.

2.2 Mae Cymdeithas Ryngwladol y Comisiynwyr Ffilm (AFCI), sydd â thros 300 o aelodau drwy'r byd, wedi amcangyfrif y gall hyd at un rhan o dair o gyllideb ffilm nodwedd gael ei wario ar leoliad. Gyda chyllidebau llawer o ffilmiau nodwedd Hollywood bellach dros $100 miliwn, dechreuodd y cysyniad o Gomisiynau Ffilm ymledu drwy'r byd.

2.3 Mae Rhwydwaith y Deyrnas Unedig wedi datblygu'n gyflym. Yn 1991 dim ond chwe swyddfa ffilmiau oedd wedi eu sefydlu, ac roedd **Cyngor Gwynedd** yn un ohonynt, ond mae'r momentwm a arweiniodd at sefydlu Comisiwn Ffilm Prydain wedi cynyddu'r nifer i 25 o Gomisiynau rhanbarthol a Swyddfeydd Ffilm ar gyfer gwahanol ardaloedd, trwy'r DU.

2.4 Mae gwledydd Ewropeaidd eraill wedi sefydlu a darparu adnoddau sylweddol i'w Comisiynau eu hunain: mae gan Ffrainc bellach rwydwaith i gystadlu â'r Deyrnas Unedig ac mae'r Rhwydwaith Comisiynau Ffilm Ewropeaidd yn cynyddu'n fisol. Mae gwledydd Dwyrain Ewrop – sy'n amlygu eu hunain fel rhai sy'n cynnig costau cynhyrchu is – yn sefydlu Comisiynau Ffilm, ac mae Iwerddon, un o'r prif gystadleuwyr gyda'i chymhellion ariannol Adran 35, hefyd wedi dilyn y trywydd.

2.5 Mae’n bwysig bod Comisiynau Ffilm yn y DU yn cael digon o adnoddau, yn enwedig gan eu bod yn wynebu’r fath gystadleuaeth o bob cwr o’r byd. Rhaid gwella gwasanaethau’n gyson er mwyn sicrhau bod y Deyrnas Unedig yn dal i fod ar y blaen ac yn llwyddo i ddenu cynyrchiadau ffilm.

2.6 Er bod Comisiwn Ffilm Prydain wedi bod yn ymgyrchu i sefydlu Comisiynau Ffilm ar gyfer pob rhan o’r Deyrnas Unedig, nid rhywbeth sy’n cael ei orfodi o’r brig i lawr yw hyn. Mae’r gwaith o sefydlu Comisiynau wedi ei sbarduno a’i ariannu ar lefel ranbarthol neu leol, gan mai dyna lle mae’r manteision uniongyrchol i’w gweld fwyaf:

- *Gwariant gan gwmnïau cynhyrchu ar lety, lleoliadau, llogi criwiau lleol, gwasanaethau a chyfleusterau;*
- *Cyflogaeth a chyfleoedd eraill sy’n dod i mewn i ardal gyda chynyrchiadau;*
- *Cynyddu ymwybyddiaeth o ardal yn enwedig trwy dwristiaeth pan fo lleoliadau unigol neu ardal benodol yn ymddangos ar sgrîn.*

3. RÔL COMISIWN FFILM

3.1 Y prif beth y mae Comisiwn Ffilm yn ei wneud yw helpu cwmnïau cynhyrchu i gyflawni beth bynnag y maent am ei wneud gan sicrhau cymaint ag sy’n bosib o fudd economaidd i’w hardaloedd. Mae’n berthynas symbolaidd: os yw’n cael ei gwneud yn dda, mae pawb yn cyflawni ei nod.

3.2 Mae’r broses o helpu gwneuthurwr ffilm fel arfer yn dechrau gyda’r gwaith cychwynnol o chwilio am leoliad, a allai gael ei wneud trwy lyfrgell luniau Comisiwn neu trwy ymweliad ag unrhyw leoliad arbennig i dynnu lluniau. Ar gyfer rhywbeth haws, mae’n bosib y bydd angen chwilio am wybodaeth am griwiau neu wasanaethau lleol yng nghronfa ddata’r Comisiwn.

3.3 Yn ystod y cyfnod cyn gwneud cynhyrchiad, mae Comisiwn fel arfer yn cynorthwyo cynhyrchydd gyda threfniadau ar gyfer adnoddau a chysylltiadau lleoliad; llety ar gyfer y criw a swyddfeydd cynhyrchu; gwybodaeth a chysylltiadau lleol; a chyngor cyffredinol ynghylch gweithio yn yr ardal. Fel y mae prosiect yn symud ymlaen i’r cam cynhyrchu, bydd y Comisiwn yn helpu gyda materion fel cau strydoedd, parcio unedau, a datrys problemau cyffredinol, yn ogystal â chysylltu â’r gymuned leol.

3.4 Y ddogfen bwysig arall, y mae’r rhan fwyaf o’r Comisiynau’n ei chynhyrchu, yw canllaw cynhyrchu lleol. Mae’r canllaw wedi ei gynllunio er mwyn darparu

cymaint o wybodaeth leol – technegol a chyffredinol – ag sydd ei angen ar gynhyrchwr, ac mae’n ffynhonnell werthfawr iawn ar gyfer enwau pobl i gysylltu â hwy a rhifau ffôn, gan gynnwys rhestrau cynhwysfawr o gyfleusterau, cwmnïau a chriwiau.

3.5 Mae’r rhan fwyaf o waith y Comisiwn Ffilm yn waith cysylltu ar gyfer ffilmiau – rhennir y gweddill rhwng marchnata a chodi arian. Swm y cyllid sydd ar gael sy’n pennu faint o waith y gall Comisiwn ei wneud er mwyn hyrwyddo’i ardal. Cyhoeddi taflenni lleoliadau a chylchlythyrau, anfon llythyrau a mynychu gwyliau a sioeau masnach yw’r dulliau hyrwyddo arferol. Yma yng Nghymru rydym wedi gweithio mewn partneriaeth â SGRIN a Chomisiwn Ffilm Prydain er mwyn marchnata dramor.

3.6 Nid yw’r gwaith marchnata’n dod i ben gyda chynhyrchu – yn aml iawn bydd Comisiwn yn gwneud gwaith rhagweithiol gyda’i ddosbarthwyr a’i bartneriaid ariannu ei hun er mwyn cael mwy o werth o’r ffilm yn ystod y cyfnod y bydd yn cael ei rhyddhau yn y sinema ac ar ôl hynny.

4. Y DYFODOL

1. Daeth yn amlwg ein bod ni yma yng Nghymru’n wynebu sawl her yn dilyn cyhoeddi ‘A Bigger Picture’ (adolygiad cynhwysfawr y Llywodraeth o’r polisi ffilm cenedlaethol) a’r gwaith dilynol o sefydlu’r Cyngor Ffilm ynghyd â chreu Asiantaethau Datblygu Rhanbarthol yn Lloegr.
2. Roedd ‘A Bigger Picture’ yn cydnabod gwerth Comisiynau Ffilm, ac yn nodi y byddai’r Llywodraeth "yn sicrhau rôl a chyllid Comisiynau Ffilm rhanbarthol yn y dyfodol". Ond mae bodolaeth y rhan fwyaf o’r Comisiynau dan fygythiad o hyd oherwydd prinder arian, a’r ffaith nad ydynt yn cael eu hariannu’n gyson. Rhaid i’r ffynonellau lleol, sydd dan bwysau mawr yn barod, gael eu hategu – neu o leiaf eu gwarantu – ar lefel genedlaethol.
3. Mae arian anghyson ac annigonol bob amser wedi bod yn broblem o safbwynt ariannu’r Comisiwn Ffilm yng Nghymru. Rydym wedi bod yn ffodus yn y gorffennol i gael cymorth gan Gronfa Datblygu Rhanbarthau Ewrop ar ffurf arian cyfatebol i’n cyllid lleol. Yn anffodus nid yw Comisiynau Ffilm wedi gallu elwa eto o’r rhaglen Ewropeaidd Amcan Un.
4. O ganlyniad i’r holl ddatblygiadau hyn gofynnodd y tri Chomisiwn Ffilm i Newidium wneud adolygiad o’u gweithgareddau a gwir werth eu gwaith i economi ranbarthol a chenedlaethol Cymru. Cyflwynwyd yr astudiaeth hon i’r Cynulliad Cenedlaethol yn Rhagfyr 2000, gyda chais am gymorth ariannol.
5. Gofynnodd y Cynulliad i’r Awdurdod Datblygu edrych ar ffyrdd o osod y

Comisiynau Ffilm ar sylfaen ariannol gadarnach a mwy strwythuredig. Y pwnc arall yr oedd angen ei drafod a'i ddatrys oedd perthynas y Comisiynau gyda SGRIN, Asiantaeth Datblygu'r Cyfryngau yng Nghymru.

6. Cytunwyd yn ystod y broses ymgynghorol i gael un Comisiwn Ffilm ar gyfer Cymru, dan yr enw "Comisiwn Sgrin Cymru". Byddai gan Gomisiwn Sgrin Cymru 4 swyddfa ranbarthol i adlewyrchu'r 4 fforwm economaidd rhanbarthol, a byddai rôl gydgysylltu ganolog yn cael ei chyflawni gan Gydgysylltydd/Comisiynydd cenedlaethol a fyddai'n cael ei gyflogi gan SGRIN.
7. Mae'r Awdurdod Datblygu wedi rhyddhau arian newydd fel arian punt am bob punt a gyfrennir gan bartneriaid rhanbarthol ynghyd â ffynhonnell ariannol newydd i alluogi SGRIN i gyflawni'r rôl gydgysylltu a marchnata genedlaethol. Bydd y dull newydd hwn o ymgymryd â gwaith y Comisiwn Ffilm yn cael ei gyhoeddi a'i weithredu cyn bo hir.

Gan fod hwn yn gynllun newydd nid wyf wedi rhoi gormod o fanylion ond byddwn yn fwy na pharod i ateb unrhyw gwestiynau yn ystod ein sesiwn.